

Beslissing samenwerking met herkomstland Gambia

////////////////////////////////////
Datum: 28/11/2023

Auteur: VCA

Onderwerp: Beslissing samenwerking met herkomstland Gambia
////////////////////////////////////

1. Situering

Het Vlaamse Regeerakkoord voorziet dat de Vlaamse Regering de huidige praktijken rond interlandelijke adoptie grondig onderzoekt en maatregelen neemt om interlandelijke adopties naar Vlaanderen te verbeteren.

Naar aanleiding van het eindrapport¹ van het expertenpanel inzake interlandelijke adoptie formuleerde de Vlaamse Regering op 17 september 2021² een aantal krijtlijnen voor de verdere aanpak, zowel voor wat betreft de toekomst van interlandelijke adoptie, als voor het omgaan met wantoestanden uit het verleden.

Een van deze krijtlijnen betreft het versterken van partnerschappen met herkomstlanden. Uit de mededeling aan de Vlaamse Regering van 17 september (VR 2021 1709 MED.0315/1): *Om de kansen voor kinderen te vergroten op een gepaste thuis en tegelijk ook het risico op mistoestanden nog sterker uit te sluiten, wil de Vlaamse regering de samenwerking op niveau van de naties (aankomstland – herkomstland) versterken. Vlaanderen zal ter plaatse gaan naar de landen waarmee, na risicoanalyse, samengewerkt kan worden of nieuwe samenwerking kan worden gezocht om te komen tot intense samenwerkingsafspraken. Daarbij hoort dat bij zo'n doorstart of opstart heel goed wordt uitgelegd hoe Vlaanderen wil werken, welke kandidaat-adoptieouders Vlaanderen heeft, voor welke kindprofielen, etc. Op kindniveau wordt het systeem vervolgens gestuurd door de vraag van de herkomstlanden om binnen de gemaakte afspraken kinderen te plaatsen. We verankeren deze werkwijze waarrond vandaag al goede praktijken met een aantal herkomstlanden bestaan in de werking van interlandelijke adoptie.*

De Vlaamse Regering vroeg aan het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA) om het kader voor bovenstaande risicoanalyse uit te werken en ter validatie voor te leggen aan de Vlaamse Regering. De criteria voor het beslissingskader interlandelijke adoptie werden door de Vlaamse Regering vastgelegd op 10 december 2021³.

Het beslissingskader werd in concreto verder uitgewerkt en dient als basis voor het screenen van alle huidige samenwerkingen met herkomstlanden inzake interlandelijke adoptie.

Voor het aanleveren van informatie en advies werkt VCA voor iedere screening samen met drie onafhankelijke organisaties met internationale expertise in alternatieve jeugdzorg, jeugdbeschermingsmaatregelen en kinderrechten. Het gaat om International Social Service⁴ (ISS), Child Identity Protection⁵ (CHIP) en UNICEF⁶.

Daarnaast werd ook input gevraagd aan de bevoegde autoriteit in het desbetreffende herkomstland, aan de interlandelijke adoptiediensten en aan de Federale Centrale Autoriteit (FCA).

¹ <https://www.opgroeien.be/nieuws-en-pers/nieuws/rapport-expertenpanel-interlandelijke-adoptie-in-vlaanderen>

² <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/61404C18364ED90008000178>

³ <https://www.opgroeien.be/nieuws-en-pers/nieuws/nieuw-beslissingskader-voor-interlandelijke-adoptie>

⁴ <https://www.iss-ssi.org/index.php/en/>

⁵ <https://www.child-identity.org/en/>

⁶ <https://www.unicef.org/>

Aan de hand van de verzamelde input worden alle huidige samenwerkingen op basis van een kleurencode geëvalueerd door twee stakeholders: geadopteerden en de huidige interlandelijke adoptiediensten. Echter, werden voor sommige herkomstlanden, waaronder Gambia, geen geadopteerden gevonden om de informatie door te nemen en te evalueren.

VCA zal op basis van het geheel een finale beslissing nemen en kan, in geval van twijfel, bijkomend beroep doen op een expert in de kinderrechten.

VCA kan hierbij drie mogelijke beslissingen nemen:

1. Samenwerking met herkomstland is positief

Indien de samenwerking met het herkomstland positief is beslist, loopt de volledige samenwerking door. Er worden wel werkbezoeken gepland om verdere afspraken te maken rond een werking afgestemd op de krijtlijn "Partnerschappen met herkomstlanden versterken", zoals beslist door de Vlaamse Regering.

2. Samenwerking met herkomstland wordt onmiddellijk stopgezet

Na screening van de huidige samenwerkingen zal met een aantal herkomstlanden geen samenwerking meer mogelijk zijn. De dossiers van de kandidaat-adoptanten die al een lopende kindtoewijzing hebben, worden verder afgewerkt volgens het huidige systeem. De andere kandidaat-adoptanten kunnen zich heroriënteren naar de herkomstlanden waar Vlaanderen nog wel verder mee samenwerkt. Transparante communicatie naar de betrokkenen is dan essentieel.

3. Samenwerking met herkomstland vraagt meer verduidelijking via werkbezoek

Na screening van het herkomstland wordt een werkbezoek gepland om meer duidelijkheid te creëren rond toekomstige samenwerking. De samenwerking loopt onverminderd door tot na verduidelijking via het werkbezoek en definitieve beslissing door VCA.

2. Beoordeling huidige samenwerking interlandelijke adoptie met Gambia

De beoordeling gebeurt op basis van het ingevulde "Decision framework for intercountry adoption from The Gambia", dat u in bijlage vindt. Dit document omschrijft in detail de verschillende beoordelingscriteria. Het maakt integraal deel uit van de beoordeling en beslissing door VCA. Ook de door ISS geraadpleegde instanties vindt u terug in annex aan het beslissingskader.

1. Algemene situatie in het land van herkomst

Veiligheidssituatie

Voor reizen naar Gambia gelden enkele specifieke veiligheidsrichtlijnen, zoals het vermijden van de omgeving van militaire domeinen en bepaalde officiële gebouwen. [Gambia | FOD Buitenlandse Zaken - Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking \(belgium.be\)](#)

Verder is het aangewezen om waakzaam te blijven voor mogelijke terroristisch geïnspireerde groeperingen.

→ **De veiligheid ter plaatse is voldoende, mits het in acht nemen van de specifieke veiligheidsrichtlijnen.**

Corruptieindex

Gambia heeft een Corruption Perceptions Index van 37 op 100 in 2021 ([Gambia - Transparency.org](#)). Het land kampt met grote corruptieproblemen. 21% van de gebruikers van publieke diensten geeft aan steekpenningen te hebben betaald de afgelopen 12 maanden (cijfers 2019).

→ **Er is veel corruptie in Gambia.**

Politieke stabiliteit

Gambia stond in 2021 op plaats 84 (van 193 landen) op de "political stability index" ([Political stability by country, around the world | TheGlobalEconomy.com](#)) en in 2022 op plaats 86 (van 140 landen) op de "rule of law index" ([WJP Rule of Law Index | Global Insights \(worldjusticeproject.org\)](#)).

Onder het bestuur van de huidige, democratisch verkozen president, is economische groei waarneembaar, doch er liggen nog wel heel wat uitdagingen.

→ **De politieke situatie in Gambia is redelijk stabiel doch het land scoort zwak op de "rule of law index".**

2. Ratificatie van het Haags Verdrag

Gambia heeft het Haags Adoptieverdrag van 1993 niet ondertekend. Unicef merkt op dat het belangrijk kan zijn om de redenen hiertoe te kennen, hoewel het loutere feit van niet-verdragspartij al een samenwerking in interlandelijke adoptie zou moeten uitsluiten.

→ **Gambia ratificeerde het Haags Adoptieverdrag niet.**

3. De bereidheid om rechtstreeks samen te werken van overheid tot overheid

Bereidheid tot samenwerking vanuit de centrale adoptieautoriteit

Gambia is geen verdragsland, dus is er ook geen formele centrale adoptieautoriteit. Het "Department of Social Welfare" (DSW) is de bevoegde instantie voor adoptie. De communicatie met DSW verloopt niet zo vlot. E-mails worden slechts sporadisch beantwoord, wat zich ook heeft gemanifesteerd in de vragen die zijn gesteld naar aanleiding van de hervorming van de procedure inzake interlandelijke adoptie. Een antwoord kwam er pas na herhaalde pogingen. ISS geeft eveneens aan dat de organisatie moeite ondervond om in contact te geraken met de bevoegde adoptieautoriteit. Talrijke mails werden uitgestuurd, zonder enige reactie van de autoriteit.

Aangezien Gambia geen verdragspartij bij het Haags Adoptieverdrag is, ontbreekt een "country profile" op de website van HCCH, evenals een "table of costs associated with intercountry adoption". De instantie lijkt geen werkende website te hebben, doch wel een Facebookpagina waaruit niet onmiddellijk deelname aan internationale congressen of initiatieven zoals de "Special Commissions" of "working group on financial aspects" en "working group on illicit practices" kunnen afgeleid worden.

In het verleden heeft het Vlaams Centrum voor Adoptie reeds een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met DSW. Hoewel een nieuwe overeenkomst nog niet expliciet besproken is, lijkt dit in de toekomst in theorie wel mogelijk te zijn.

→ **Het is niet helemaal duidelijk of er bereidheid is tot samenwerking vanuit DSW.**

Mogelijkheid van rechtstreekse samenwerking van overheid tot overheid.

De mogelijkheid tot rechtstreekse samenwerking werd nog niet besproken met DSW. Vanuit de regelgeving wordt alleszins niet enige tussenkomst van een adoptiedienst opgelegd, doch in de praktijk lijkt dit wel nodig.

→ **De mogelijkheid van rechtstreekse samenwerking van overheid tot overheid is te verifiëren.**

Specifieke aandachtspunten

In de samenwerkingsovereenkomst die tussen VCA en DSW in de huidige werking is afgesloten, is overeengekomen dat een delegatie van DSW 1 keer per drie jaar naar België komt om de situatie van het kind in de Vlaamse adoptiegezinnen te evalueren. Interlandelijke adoptie wordt in Gambia namelijk pas uitgesproken na drie jaar. Gedurende die periode verblijft het kind bij het kandidaat-adoptiegezin in België in een pleegzorgstatuut. In de praktijk komen er vaak moeilijkheden bij het verkrijgen van een reisvisum naar België naar boven.

UNICEF merkt op dat het vanuit een kinderrechtenperspectief moeilijk te motiveren valt dat een adoptie slechts na een minimale bindingsperiode van 36 maanden uitgesproken wordt en dat de binding tussen de adoptant(en) en het kind in België moeilijk te verifiëren valt door de bevoegde diensten in Gambia, op basis van slechts 1 bezoek naar België.

4. Positionering van de adoptiepraktijk binnen het bredere zorg- en opvangsysteem van het land van herkomst in de praktijk

Regelgeving over taken en bevoegdheden in de jeugdbescherming door een overheidsinstantie

Gambia heeft zo goed als alle belangrijke internationale en regionale mensenrechtenverdragen geratificeerd, doch meestal niet de aanvullende protocollen op die rechtsinstrumenten. Dit bemoeilijkt een effectieve afdwingbaarheid ervan. Het nationaal rechtssysteem in Gambia bestaat deels uit common law (dit is regelgeving die ontstaat uit rechtspraak en gedocumenteerd is) en deels uit gewoonterecht (dit betreft ongeschreven wetten die voortvloeien uit jarenlange gebruiken) en de Sharia, wat resulteert in een jurisdictie van civiele rechtbanken enerzijds en anderzijds "Cadi courts" die de Sharia toepassen (meer bepaald op Islamitische huwelijken, erfeniskwesties en echtscheidingen).

De "Childrens Act" van 2005 bevat de belangrijkste regelegeving m.b.t. kinderrechten en jeugdbescherming in Gambia. Het VN-Kinderrechtencomité merkt over deze wet op dat het niet alle thema's van het Kinderrechtenverdrag regelt (zoals kwesties aangaande kindhuwelijken, genitale verminking bij vrouwen, kinderarbeid, ...) en dat deze niet voldoende geïmplementeerd en verspreid is in de praktijk.

Pleegzorg, adoptie en residentiële zorg zijn opgenomen als jeugdbeschermingsmaatregelen in de wet.

Er is in de praktijk een jeugdbeschermingssysteem dat sinds januari 2019 onder de verantwoordelijkheid van het nieuw opgerichte "Ministry of Gender, Children and Social Welfare" (MOGCSW) valt. Dit ministerie is opgericht met als doel om lacunes in de wetgeving aan te pakken en zorgprogramma's meer op elkaar af te stemmen. Met dat doel voor ogen en ter verwezenlijking van een onderbouwd kinderrechtenprogramma, heeft het ministerie een diepgaande situatieanalyse uitgevoerd.

Onder MOGCSW zijn twee directies opgericht, namelijk "Directorate of Children's Affairs" (DCA) en "Directorate of Social Welfare" (DSW). DCA is verantwoordelijk voor belangenbehartiging, capaciteitsopbouw en jeugdbescherming voor alle kinderen in Gambia. DSW is verantwoordelijk voor het verlenen van welzijnsdiensten om de meest kwetsbare groepen in Gambia te beschermen, waaronder ook kinderen in pleegzorg en adoptie. De taakverdeling tussen beide directies is evenwel niet duidelijk afgelijnd en ook personele en financiële middelen lijken beperkt te zijn. Ook het Ministry of Health en de politiediensten hebben een belangrijke rol te vervullen in het jeugdbeschermingssysteem.

Naast overheidsinstanties zijn er ook NGO's en internationale organisaties zoals UNICEF, Save the Children, SOS Children's Villages, etc. actief in het verstrekken van zorg in Gambia. Bepaalde organisaties worden door de overheid geaccrediteerd om residentiële zorg aan te bieden en formeel toezicht te houden op de kwaliteit. Van hun evaluaties zijn er evenwel geen verslagen beschikbaar.

→ **Gambia beschikt over een duaal rechtssysteem, dat fluctueert tussen common law, gewoonterecht en Sharia. Regelgeving omtrent kinderrechten is vaak niet helemaal uitgewerkt en vertoont lacunes. Het land beschikt over een overheidsinstantie die jeugdbescherming onder haar bevoegdheid heeft.**

Jeugdbeschermingsmaatregelen in de praktijk

De visie op jeugdbescherming is familie-georiënteerd. De familie speelt een belangrijke rol in de zorg voor kinderen en informele zorg van een weeskind door (verre) familieleden (kinship care) wordt quasi aanzien als een verplichting. De informele zorg over kinderen is in de cultuur van Gambia een veelvoorkomende, normale en geaccepteerde praktijk die wordt begrepen door de samenleving en de staat. Het systeem van informele zorg komt evenwel onder druk te staan door toenemende armoede, voornamelijk in ruraal gebied. Er zijn geen cijfergegevens beschikbaar over het aantal kinderen in kinship care en pleegzorg.

Naast zorg in familieverband, zijn er ook kinderen die residentieel verblijven in Koranscholen (*daarasm*) van waaruit, volgens een rapport van de VN, in sommige gevallen kinderen door corrupte leerkrachten worden gedwongen om te bedelen, te verkopen op straat of te werken op land.

Naast de informele zorg is het de jeugdrechtbank die *in concreto* beslist over jeugdbeschermingsmaatregelen en het traject van kinderen die gescheiden leven van hun oorspronkelijke familie superviseert. Een studie van SOS Children's Villages toont evenwel aan dat er de afgelopen jaren slechts weinig opvolging van dossiers is gebeurd door de rechtbanken waardoor er veel kinderen zijn die geen adequaat zorgplan hebben. ISS geeft aan dat de "Childrens Act" in de praktijk onvoldoende wordt gehandhaafd. De sociale diensten blijven zwak en onderbemand. Er is een gebrek aan samenwerking tussen de verschillende bevoegde instanties, onvoldoende budget en personeel en geen specifieke training van medewerkers om psycho-sociale interventies te doen.

Daarnaast is er doorgaans een gebrek aan informatie over jeugdbeschermingsmaatregelen in de praktijk. Zo is er geen informatie over het aantal zorginstellingen die voorzien in residentiële zorg voor kinderen, alsook het aantal kinderen die hier worden opgevangen.

In principe is het "Ministry of Gender, Children and Social Welfare" verantwoordelijk voor accreditatie, subsidiëring en inspectie van jeugdhulpvoorzieningen. ISS geeft aan dat er slechts vier jeugdhulpvoorzieningen erkend zijn, terwijl er anderzijds bewijzen zijn dat er nog andere informele voorzieningen bestaan in de praktijk. De Secretary of State heeft minimumkwaliteitsvereisten voor voorzieningen opgesteld, doch er is geen informatie over de monitoring. Het overgrote deel van de jeugdhulpvoorzieningen wordt voor hun dagelijkse werking gefinancierd door internationale donaties. De overheid voorziet slechts beperkte financiële steun.

Na de inwerkingtreding van de Children's Act in 2005 heeft DSW erkend dat het jeugdbeschermingssysteem dient hervormd te worden. Er is geen strategie van de-institutionalisering, wel van hervorming van het systeem door installatie van procedures en monitoringsprocessen.

→ **Jeugdbeschermingsmaatregelen in de praktijk bestaan uit een amalgaam van overheids- en privé-initiatieven, met onvoldoende monitoring, onvoldoende opgeleid personeel en een groot tekort aan middelen. Er is geen data-registratie, noch van de voorzieningen, noch van kinderen in de jeugdzorg.**

Beleid van preventie en re-integratie naar het gezin van herkomst

In de "Children's Act" is het recht van kinderen om op te groeien bij hun ouders ingeschreven. ISS geeft echter aan dat er geen informatie is over preventieve maatregelen met oog op familiebehoud en ondersteunende maatregelen van financiële en materiële aard. Specifieke dienstverlening voor kinderen met special needs is zeer versnipperd geregeld, doch de laatste jaren zou er wel meer moeite worden gedaan voor de ontwikkeling van een coherent beleid rond gespecialiseerde zorg, in samenwerking met o.a. UNICEF.

Psycho-sociale begeleiding door de overheid kan op vraag worden aangeboden, maar het aanbod kan niet gegarandeerd worden wegens tekort aan budgetten. Dit heeft een toename van plaatsing van kinderen in alternatieve zorg tot gevolg.

De adoptiedienst (HKM) geeft aan dat de autoriteiten in Gambia de oorspronkelijke ouders veel kansen bieden op hereniging met hun kinderen en wijst hierbij op het systeem van "care order", met evaluatie van de situatie om de zes maanden.

→ **Het beleid van preventie en re-integratie naar het oorspronkelijke gezin is onvoldoende uitgewerkt.**

Centrale databank met gegevens over alle kinderen in de jeugdhulp

Er is geen centraal informatiesysteem met gegevens over kinderen in de jeugdhulp in Gambia. Unicef ondersteunt DSW in het uitwerken van een "Child Protection Information Management System" om monitoring en evaluatie van jeugdbeschermingsmaatregelen in Gambia te faciliteren en te zorgen voor een vlottere doorstroom van informatie tussen stakeholders en dienstverleners.

→ **Er is geen centrale databank met gegevens over alle kinderen in de jeugdhulp.**

Inbedding van adoptie in het jeugdbeschermingssysteem

Adoptie is als maatregel ingebed in het bredere jeugdbeschermingssysteem. Dit is legistisch af te leiden uit de opname van adoptieregelgeving onder titel IX van de "Children's Act".

Zoals hoger vermeld, worden kinderen voor een groot deel opgevangen binnen de ruimere familie wat onder de vorm van een informele binnenlandse adoptie kan zijn.

Er is geen informatie over de perceptie van adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel.

→ **Adoptie is als maatregel ingebed in het jeugdbeschermingssysteem, doch officiële cijfergegevens ontbreken.**

5. Consequente toepassing van het subsidiariteitsprincipe in interlandelijke adoptie

Inbedding van het subsidiariteitsprincipe in de regelgeving

De "Children's Act" (art 111) bepaalt dat interlandelijke adoptie enkel mogelijk is in uitzonderlijke situaties. De Act laat open wat onder die uitzonderlijke omstandigheden kan worden begrepen. Het principe van subsidiariteit ligt *as such* niet vast in de wetgeving.

De "Children's Court" bepaalt of adoptie in het belang van het kind is.

→ **Het subsidiariteitsprincipe is niet duidelijk ingebed in de regelgeving.**

Toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk van binnenlandse adoptie

Er is geen informatie beschikbaar over binnenlandse adoptie in Gambia. Cultureel is informele zorg door familie een veel voorkomende en -zowel door de maatschappij als door de overheid- aanvaarde vorm van zorg. Er is geen informatie beschikbaar over de perceptie die zowel bij de overheid als de bevolking leeft omtrent binnenlandse adoptie. Er is tevens geen informatie over hoe het subsidiariteitsprincipe in de praktijk wordt toegepast wegens gebrek aan statistieken.

→ **Er is geen informatie over de toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk van binnenlandse adoptie.**

Toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk van interlandelijke adoptie

Gambia accepteert interlandelijke adoptie enkel in "uitzonderlijke omstandigheden". MOGCSW geeft aan dat een interlandelijke adoptie niet aanbevolen wordt voor kinderen die nog familie hebben. Het behoort tot de bevoegdheid van de Children's Court om te oordelen of een interlandelijke adoptie de beste beschermingsmaatregel is voor het kind.

FCA merkt op dat de kinddossiers die zij tot op heden ontvangen hebben heel weinig informatie omvatten en dat het niet steeds helder is of het principe van subsidiariteit werd toegepast.

Er is geen informatie beschikbaar over de verhouding tussen binnenlandse en interlandelijke adopties in Gambia. Voorrang van binnenlandse adoptie op interlandelijke adoptie is niet expliciet in de wetgeving opgenomen. Interlandelijke adopties worden overeenkomstig de Children's Act wel geregistreerd in het "Adopted Children Register", maar deze gegevens zijn niet consulteerbaar door het brede publiek.

→ **Er is geen informatie over de toepassing van het subsidiariteitsprincipe in de praktijk van interlandelijke adoptie.**

6. Adoptabiliteit

Centrale registratie van adoptabele kinderen

Er is geen gecentraliseerde databank waarin de kinderen die voor adoptie in aanmerking komen, geregistreerd zijn. De Children's Act (art 118) vermeldt wel dat DSW een register van geadopteerde kinderen dient bij te houden.

→ **Er is geen centrale registratie van adoptabele kinderen.**

Beoordeling van en beslissing tot adoptabiliteit

In Gambia is er geen voorgaande adoptabiliteitsverklaring van het kind. In het kader van een adoptiebeslissing door de children's court, dient er wel een advies te worden ingewonnen bij het department of social welfare die moet oordelen of een adoptie het belang van het kind dient.

→ **Er is geen officiële adoptabiliteitsbeslissing alvorens het kind kan worden gematched aan een adoptiefamilie.**

Situaties waarin een kind adoptabel kan worden verklaard

De Children's Act bepaalt in welke gevallen een kind in nood verkeert en eventueel in aanmerking komt voor een *care order* van de children's court. Het gaat onder meer over kinderen wier ouders gestorven zijn, kinderen die verlaten zijn, kinderen wier ouders ontzet zijn uit de ouderlijke macht, kinderen die behoeftig zijn, rondzwerven, bedelen, in het gezelschap verkeren van personen die zich schuldig hebben gemaakt aan diefstal of prostitutie. De care order lijkt de toegangspoort voor het jeugdbeschermingssysteem te zijn. Het is niet duidelijk op welk moment na plaatsing onder een care order een kind wordt voorgesteld voor pleegzorg, plaatsing in een tehuis of adoptie.

ISS geeft aan dat registratie van kinderen die zijn achtergelaten en wiens ouders onbekend zijn, nagenoeg onmogelijk is omwille van rigide procedures. De resultante is dat veel kinderen in de tehuizen niet – of met veel vertraging – geregistreerd zijn. Bovendien is het een misdrijf om een kind achter te laten waardoor het voor ouders achteraf moeilijk is om alsnog uit de onbekendheid te treden en hun kind te zoeken uit vrees voor vervolging. Er is verder ook geen centrale registratie van kinderen van onbekende ouders en bijgevolg ook geen informatie over het percentage vondelingen in de totale adopties die in Gambia worden uitgesproken.

Veel kinderen in instellingen en tehuizen worden door hun ouders of zorgverleners tijdelijk op de betreffende plaats ondergebracht omwille van financiële problemen of andere ontberingen met de intentie om het kind terug te laten keren naar huis zodra de situatie zich daartoe leent.

Er is verder geen informatie beschikbaar over de kindprofielen in binnenlandse en interlandelijke adoptie. Volgens MOGCSW komen kinderen wiens ouders nog in leven zijn niet in aanmerking voor een interlandelijke adoptie.

→ **De regelgeving geeft duidelijke criteria over de kinderen die in aanmerking komen voor een care order. Er is verder geen informatie over de wijze waarop kinderen vanuit een care order in het adoptietraject belanden. Officiële data ontbreken.**

Onderzoek van psychosociale adoptabiliteit

De rechtbank baseert zich op het sociaal rapport van de maatschappelijk werker om te verifiëren of de adoptie in het belang van het kind is. De "Children's Act (art 132) stipuleert dat het belang van het kind bepalend dient te zijn in het sociaal rapport, doch het is niet duidelijk welke personen, organisaties of instellingen worden betrokken om hieromtrent een inschatting te maken. Alvorens een kind onder een care order wordt geplaatst, dient DSW een onderzoek te doen naar de nood van het kind op zorg en bescherming en naar de mogelijkheid dat het kind is mishandeld (Children's Act art. 77).

In de regelgeving zijn er verder geen bepalingen over de psychosociale adoptabiliteit van het kind opgenomen.

- **Alvorens een adoptie wordt uitgesproken, dient de rechtbank te verifiëren of deze voorgenomen adoptie het belang van het kind dient. Het is evenwel niet duidelijk op welke wijze de psycho-sociale adoptabiliteit van het kind wordt onderzocht en welke partijen of organisaties worden betrokken bij de beoordeling.**

Toestemming van de oorspronkelijke ouders of wettelijke voogd

De Children's Act (art 112) bepaalt dat wanneer beide ouders gekend zijn, zij beiden dienen in te stemmen met de adoptie. De toestemming kan worden ingetrokken tot op het moment van uitspraak van de adoptie. Indien beide ouders ongekend of gestorven zouden zijn of onbekwaam of ontzet zouden zijn uit de ouderlijke macht, wordt de toestemming tot adoptie door de rechtbank zelf verleend. Indien slechts één ouder gekend is, dan kan de jeugdrechtbank aan het social welfare office vragen om een rapport voor te bereiden op basis waarvan kan worden nagegaan of nog andere personen rechten of verplichtingen hebben t.a.v. het minderjarig kind en aldus hun toestemming tot de adoptie dienen te verlenen.

In de Children's Act (art 113) is opgenomen dat de jeugdrechtbank zich ervan dient te verzekeren dat de personen wiens toestemming vereist is, de aard en de effecten van adoptie voldoende begrijpen.

- **De regelgeving regelt duidelijk in welke situatie de toestemming van eerste ouders vereist is voor de uitspraak van een adoptie.**

Begeleiding van de oorspronkelijke ouders

Er is geen informatie beschikbaar over de procedure en de informatie die eerste ouders en de ruimere familie ontvangen in het kader van het verlenen van hun toestemming tot adoptie.

- **Er is geen regelgeving, noch officiële informatie over begeleiding van de oorspronkelijke ouders.**

Toestemming van het kind

Art 17 van de Children's Act bepaalt dat kinderen hun mening mogen uiten en mogen participeren in beslissingen die hun welbevinden aanbelangen.

Artikel 112 van de Act bepaalt dat kinderen die minstens 14 jaar oud zijn, hun toestemming tot adoptie moeten verlenen, tenzij het onmogelijk is voor het kind om zijn mening uit te drukken. De mening van jongere kinderen die in staat zijn om de adoptieprocedure te begrijpen, wordt meegenomen in de beoordeling.

Er is geen informatie beschikbaar over de wijze waarop wordt verzekerd dat het kind voldoende informatie en begeleiding krijgt om toestemming te kunnen geven of een mening over de adoptie te kunnen vormen. Er is ook geen informatie terug te vinden over de wijze waarop kinderen hun mening dienen over te brengen en of zij hierin begeleid worden.

- **Het is duidelijk in welke situatie het kind formeel toestemming dient te verlenen, doch niet over de manier waarop die toestemming dient te worden overgebracht.**

Stavingsstukken in het adoptiedossier op het moment van toewijzing

Het DSW maakt kinddossiers over aan de adoptiedienst voor matching met Vlaamse kandidaat-adoptanten. De adoptiedienst verklaart dat het kinddossier op dat moment bestaat uit een care order, medische informatie van het kind, historiek van de persoonlijke situatie van het kind en een foto van het kind. Er is geen voorafgaande adoptabiliteitsverklaring.

- **Op het moment van toewijzing blijkt niet uit het adoptiedossier dat de legistische adoptabiliteit vastligt.**

Beleid over het samenhouden van siblings

Er is geen informatie beschikbaar over een beleid of praktijk betreffende het samenhouden van siblings in Gambia.

→ **Er is geen informatie over een beleid of praktijk tot het samenhouden van siblings in het kader van adoptie.**

7. Het verloop van de adoptieprocedure

Vorbereiding/ bindingsperiode voor het kind

ISS geeft aan dat er geen informatie is over een eventuele procedure om het kind voor te bereiden op een adoptie. Volgens de adoptiedienst (HKM) worden de kinderen voorbereid op hun adoptie door de zorgverstrekkers in de voorziening waar ze verblijven.

De Children's Act bepaalt dat een interlandelijke adoptie slechts mogelijk is indien de kandidaat-adoptant het kind heeft verzorgd (in de vorm van pleegzorg) gedurende een termijn van minstens 36 maanden onder toezicht van een maatschappelijk assistent.

De kandidaat-adoptant dient een week voor de rechtbankzitting waarop de beslissing tot pleegzorg wordt genomen, af te reizen naar Gambia. Op dat moment komen zij in contact met het kind. Vanaf tien dagen na de rechtbankzitting is de beslissing definitief en reist het kind met de kandidaat-adoptant(en) naar België onder een pleegzorgstatuut. Pas nadien kan de adoptie worden uitgesproken in Gambia mits positieve evaluatie van de pleegzorgperiode.

→ **Er is in regelgeving geen bindingsperiode voorzien met het kind voorafgaand aan de pleegzorgbeslissing.**

Het matchingsproces

ISS geeft aan dat er geen informatie te vinden is over het matchingsproces in Gambia. De adoptiedienst (HKM) geeft aan dat zij kindvoorstellen ontvangen van DSW nadat deze dienst heeft vastgesteld dat er in Gambia geen geschikte familie werd gevonden. De matching gebeurt door het multidisciplinair team van de adoptiedienst.

Over de toepassing van het principe van "reversed flow" heeft ISS geen informatie. HKM geeft aan dat het principe van "reversed flow" van toepassing is in Gambia.

→ **Procedures en richtlijnen betreffende het matchingsproces ontbreken in Gambia, doch de matching gebeurt wel door het multidisciplinair team van de adoptiedienst.**

Specifieke aandachtspunten

De Children's Act bepaalt dat kandidaat-adoptieouders voor interlandelijke adoptie minstens zes maanden in Gambia moeten verblijven of het kind minstens drie jaar in pleegzorg moeten opvangen onder supervisie van DSW. HKM geeft aan dat er in de praktijk wordt gechopt voor de termijn van 36 maanden in pleegzorg. Tijdens die periode verblijft het kind bij de kandidaat-adoptieouders in België, wat op het gebied van rechtstatuut van het kind zorgt voor veel onzekerheid. Na 18 maanden reizen de kandidaat-adoptieouders af naar Gambia of komt een delegatie van DSW naar België voor evaluatie van de situatie. Na drie jaar pleegzorg kunnen de kandidaat-adoptieouders de aanvraag voor volle adoptie neerleggen bij de jeugdrechtbank in Gambia. Ze moeten hiervoor in principe afreizen naar Gambia, maar in de praktijk blijkt dat de adoptie ook kan worden uitgesproken zonder hun aanwezigheid ter plaatse.

→ **De adoptie kan pas ten vroegste na een periode van pleegzorg gedurende minstens 36 maanden worden uitgesproken.**

8. Het vermijden van financiële risico's

Kosten en vergoedingen voor de adoptieprocedure op zich geregeld bij wet of overheid

HKM geeft aan dat DSW zelf geen kosten aanreken voor de adoptieprocedure. Er dienen betalingen te gebeuren aan de advocaat, de vertaler en aan de lokale contactpersoon voor ondersteuning van de adoptiegezinnen. Verder dienen de kosten voor een medisch verslag te worden betaald. Al deze kosten zijn niet geregeld bij wet of door de overheid en worden niet door DSW gecontroleerd.

→ **Er is geen regeling van de kosten bij wet of door de overheid.**

Overzicht van de kosten in de praktijk

Betaling gebeurt per overschrijving via de adoptiedienst. HKM geeft aan dat bij interlandelijke adoptie enkel kosten worden aangerekend voor de aangeboden diensten (advocaat en lokale coördinator) en voor het medisch verslag van het kind. De kosten zijn gespecificeerd in het contract tussen de adoptiedienst en de kandidaat-adoptant.

De advocaat en de contactpersoon ter plaatse worden betaald per adoptiedossier. De advocaat ontvangt zijn vergoeding deels na de start van de pleegzorg en deels na de uitspraak van de adoptiebeslissing door de rechtbank. De betaling aan de contactpersoon dient te gebeuren op het moment van aanvaarding van het kinddossier.

DSW heeft geen overzicht gegeven van eventuele betalingen die gebeuren in het kader van een adoptie. De dienst heeft enkel aangegeven dat betalingen gebeuren op het moment van neerlegging verzoekschrift voor de rechtbank.

→ **Er is vanwege de adoptiedienst een duidelijk – doch zeer beperkt - overzicht van de kosten in de praktijk. DSW laat onduidelijkheid bestaan i.v.m. het financiële aspect inzake adoptie in Gambia.**

Donaties, contributies en projectsteun

HKM geeft aan dat er geen contributies, projectsteun of donaties gevraagd worden. Het is onduidelijk of ze al dan niet worden toegelaten door Gambia. Hier ontbreekt verdere informatie.

UNICEF stelt zich vragen bij de blanco antwoorden, nl. of dit te wijten is aan het gebrek aan dergelijke betalingen in de praktijk of dat deze vragen louter onbeantwoord zijn gebleven.

→ **Het is niet duidelijk of donaties, contributies en projectsteun worden gevraagd in het kader van adoptie.**

Overeenkomst kosten van de adoptiedienst met “table of costs” van HCCH

Er is geen “table of costs” op de website van HCCH voor Gambia aangezien het land geen lid is bij het Haags Adoptieverdrag.

→ **Er is geen “table of costs” beschikbaar voor Gambia.**

Specifieke aandachtspunten

De gegevens in dit luik zijn louter gebaseerd op de input van HKM. VCA ontving quasi geen informatie van DSW in verband met het financiële luik.

9. Juridisch kader ter ondersteuning van adoptiebetrokkenden in het recht op informatie over hun afkomst en/of hun zoektocht naar familieleden

Centrale geboorteregistratie

Gambia heeft een gecentraliseerd geboorteregistratiesysteem. De procedure voor geboorteregistratie is vastgelegd in de “Births, Deaths, and Marriages Registration Act” en in de “Children’s Act”. De wettelijke procedure voorziet de verplichtte registratie door de vader binnen een termijn van 14 dagen na de geboorte of door de moeder binnen een termijn van 30 dagen na de geboorte. Slechts 32,3 % van de kinderen heeft echter een daadwerkelijke geboorteakte (MICS 2018).

Registratie van verlaten kinderen is nagenoeg onmogelijk omwille van de rigide procedure.

Unicef ondersteunt de overheid in het hervormen van het registratiesysteem, d.m.v. introductie van digitalisering, gedecentraliseerde registratie en bewustmaking bij lokale overheden.

→ **Er is een centrale, doch zeer onvolledige geboorteregistratie in Gambia.**

Procedure voor inzage in het adoptiedossier in de regelgeving

De Children’s Act (art. 118) bepaalt dat DSW een register dient bij te houden van geadopteerde kinderen, dat consulteerbaar is door belanghebbende partijen. CHIP geeft aan dat, ondanks de wettelijke plicht, adopties in praktijk niet steeds geregistreerd worden.

Verder regelt de Children’s Act (art. 119) dat adoptieouders de plicht hebben om het kind te informeren over de adoptie zodra het kind dit kan begrijpen. Daarnaast dienen zij het kind te informeren over de identiteit van de oorspronkelijke ouders, tenzij dit ingaat tegen het belang van het kind.

CHIP geeft echter aan dat de betreffende wetsartikelen in de realiteit vaak niet worden toegepast en ook controle of follow-up van de toepassing gebeurt niet. Het feit dat Gambia geen verdragsstaat is, en zich dus ook niet aan de principes van het Haags verdrag, inclusief het recht op informatie over herkomst, dient te houden, impliceert volgens CHIP aanzienlijke risico’s.

→ **Het recht op kennis over herkomst en identiteit is in zeer ruime zin in de regelgeving opgenomen, zonder duidelijke procedure voor inzage in het adoptiedossier en zonder enige garantie op uitvoering in de praktijk.**

Regelgeving inzake wijziging van geboorteplaats en geboortedatum

ISS geeft aan dat er geen informatie is over de mogelijkheid tot wijziging van de geboorteplaats en geboortedatum van het kind. De adoptiedienst geeft aan dat dit niet mogelijk is.

→ **Het is niet duidelijk uit de regelgeving af te leiden of de geboorteplaats en geboortedatum van het kind kunnen gewijzigd worden in de nieuwe geboorteakte.**

Professionele ondersteuning bij de zoektocht naar herkomst door de overheid

CHIP geeft aan dat er geen professionele ondersteuning bestaat voor geadopteerden bij rootszoektochten en dat er evenmin adoptiegroeperingen bestaan die hierbij ondersteuning bieden. Dit gebrek aan ondersteuning maakt de zoektocht naar herkomst moeilijk tot *quasi* onmogelijk. HKM geeft aan dat zij zelf ondersteuning bieden, afhankelijk van de beschikbare informatie.

→ **Er is geen professionele ondersteuning door de overheid bij de zoektocht naar herkomst van het kind.**

10. Inhoud kinddossier

Voldoende informatie in het kinddossier om de herkomst van het kind te achterhalen

DSW geeft aan dat het kinddossier bij adoptie onder meer het geboortecertificaat van het kind, het sociaal rapport en waar relevant politierapport en toestemming van de ouders omvat. HKM geeft aan dat het kinddossier ook altijd een "care order" omvat.

FCA merkt op dat de kinddossiers die tot op heden werden ontvangen heel weinig informatie omvatten. De voorgelegde vonnissen zijn heel beperkte standaardvonnissen. Het kinddossier omvat heel weinig informatie: enkel het pleegzorgvonnis en zeer beknopte achtergrondinformatie. Het was uit de beperkte informatie moeilijk te bepalen of het subsidiariteitsprincipe voldoende werd toegepast.

→ **Het kinddossier omvat onvoldoende informatie om de herkomst van het kind te achterhalen.**

Weergave van het volledige traject van het kind in het kinddossier

DSW geeft aan dat het kinddossier bestaat uit gegevens over de familie van het kind (indien gekend) alsook eventuele risicofactoren zoals druggebruik of psychische aandoeningen. Verder zou het kinddossier ook de redenen waarom de familie de zorg voor het kind niet kan opnemen, vermelden. Wanneer familie of ouders niet gekend zijn en waar er samenwerking is geweest met de politie om familie te traceren, wordt ook het politierapport opgenomen met vermelding van de inspanningen tot traceren. In het dossier van verlaten kinderen zou de datum waarop ze werden gevonden worden vermeld, alsmede de persoon die hen vond. Het dossier wordt verder gestoffeerd met een verslag van de routines en gewoonten van het kind alsook formele documenten zoals de foster care en adoption order. DSW geeft aan dat de kinderen soms zonder enig document aankomen in een voorziening en dat de maatschappelijk werker in dergelijke situatie een inschatting van geboortedatum maakt.

Volgens de adoptiedienst bestaat het kinddossier uit de care order, medische informatie, psycho-sociale informatie, foto's, de geboorteakte, sociaal verslag en – in geval van vondelingen – het rapport van politieel onderzoek.

FCA merkt op dat uit de drie dossiers die zij in 2021 beoordeeld hebben in het kader van de erkenningsaanvraag, niet duidelijk op te maken is of het subsidiariteitsprincipe voldoende werd gerespecteerd. Ook de overige informatie in het kinddossier zou beperkt zijn.

→ **Het volledige traject van het kind wordt onvoldoende weergegeven in het kinddossier.**

3. Beslissing betreffende de huidige samenwerking interlandelijke adoptie met Gambia

Op basis van bovenstaande overwegingen en de informatie in het ingevulde beslissingskader voor Gambia, **beslist VCA om de samenwerking met Gambia stop te zetten.**

Dit betekent concreet:

- Er zullen tot nader order geen kindtoewijzingen meer worden goedgekeurd door het Vlaams Centrum voor Adoptie.
- De dossiers waarvoor op datum van ontvangst van dit schrijven nog geen kindtoewijzing hangende is, wordt de toelating gegeven om zich te heroriënteren en een adoptieprocedure te starten voor één van de herkomstlanden waarmee Vlaanderen nog zal samenwerken. De overstap naar een procedure voor een binnenlandse adoptie behoort eveneens tot de mogelijkheden.

Ariane Van den Berghe
Vlaams adoptieambtenaar

